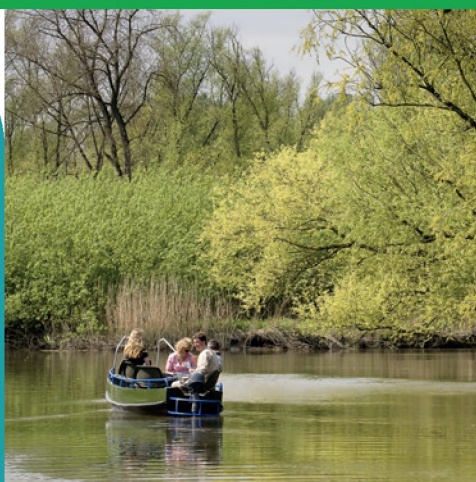

Uitvoeringsagenda **NATUUR**

Voortgangsrapportage 2026

Brabantse natuur:
robuust, inclusief en verbonden

**2023-
2027**

1 Inleiding

1.1 Introductie

Het Brabantse natuurbeleid is in 2022 vastgelegd in het Beleidskader Natuur 2030. De Uitvoeringsagenda Natuur is vastgesteld in februari 2023. Met die uitvoering zijn we volop aan de slag langs de 3 pijlers van de Uitvoeringsagenda: We werken we aan Natuur die **robuust** is, waar de biodiversiteit goed is; die **inclusief** is, in en buiten natuurgebieden aanwezig; en die **verbonden** is, elke Brabander verwelkomt en waar Brabanders graag aan bijdragen.

De uitvoering geven we zo vorm dat we de doelen effectief kunnen realiseren. Zo werken we aan herstel van de natuur in de Natura 2000-gebieden door gerichte herstelmaatregelen per gebied uit te voeren. We realiseren het natuurnetwerk door inzet van ons Groen Ontwikkelfonds Brabant in samenwerking met de terrein beheerende organisaties. We werken aan de samenhangende doelen in het landelijk gebied in de Aanpak Landelijk Gebied. En we faciliteren en stimuleren andere partijen om natuur te realiseren, beheren of versterken door stimulerende regelingen, zoals de Stimuleringsregeling Landschap (Stila 2.0) en regelingen om de doelen voor aanleg en revitalisering van bos Brabant te realiseren.

1.2 Kernboodschap

De Uitvoeringsagenda Natuur is nog actueel en loopt tot en met 2027.

1.3 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk schetsen we de belangrijkste ontwikkelingen over de voortgang in de uitvoering. Daarbij brengen we ook de impact van deze aspecten in beeld op de uitvoeringsagenda en geven concreet aan waar er bijstelling nodig is (of mogelijk gaat zijn). In hoofdstuk 3 geven we het financieel overzicht weer. Er zijn geen financiële voorstellen die in Burap II meegenomen worden. Tot slot vatten we de voorgestelde aanpassingen in de uitvoeringsagenda voor volgend jaar samen. Hiermee ontstaat een concreet en transparant overzicht van wat op welke wijze gewijzigd wordt.

2 Ontwikkelingen met impact op de uitvoering

De volgende ontwikkelingen zijn van invloed op de uitvoering van de Uitvoeringsagenda Natuur:

- Kamerbrief van 26 juni 2026: "Weer ruimte voor boer, natuur en bouw";
- Natuurherstelverordening;
- Toename Agrarisch Landschaps- en Natuurbeheer (ANLb);
- Tussenstand afronding en beheer Natuurnetwerk Brabant (tekorten/prijsstijgingen en natuurpact 2.0);

De eerste twee ontwikkelingen hebben impact op de uitvoering van meerdere pijlers uit de Uitvoeringsagenda Natuur en de Aanpak Landelijk Gebied.

2.1 Kamerbrief "Weer ruimte voor boer, natuur en bouw"

Het Kabinet heeft met de Kamerbrief van 26 juni 2026 een stap gezet om Nederland 'van het slot' te krijgen. Het college van GS heeft geconcludeerd dat de Kamerbrief aansluit bij de lijn die Brabant al langer inzet en dat het ingezette Brabantse beleid voortgezet moet worden om de doelen te kunnen realiseren. De diverse elementen van de Kamerbrief moeten in de komende tijd uitgewerkt worden. De verwachting is dat vanaf het najaar van 2026 de eerste besluiten door het Rijk worden voorbereid en vanaf 2027 in werking gaan treden. De provincie is in nauw gesprek met het Rijk over de uitwerking.

In Brabant gaan we ondertussen voortvarend verder met de stappen die we eerder al hebben ingezet om Brabant zo snel mogelijk open te krijgen. Dat doen we onder meer in de Aanpak Landelijk Gebied. Rond de 12 meest stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden werken we met een gebiedsgerichte aanpak (GGA's) om de natuur in goede staat te krijgen. De Rijksaanpak zoals beschreven in de Kamerbrief sluit aan op deze gebiedsgerichte aanpak. We zullen daarom in de komende tijd een vervolg voor de Aanpak Landelijk Gebied organiseren, waarmee we de gebiedsgerichte aanpak van de Kamerbrief voortvarend tot uitvoering kunnen brengen.

Impact op de uitvoeringsagenda

In de Kamerbrief wordt onder andere besluitvorming voorzien over de Natuurherstelverordening en het Natuurpact 2.0. Beide dossiers vragen nog uitwerking en afstemming met de provincies. Afhankelijk van besluitvorming en planning kan de Rijksaanpak ertoe leiden dat de uitvoeringsagenda op onderdelen aangepast moet worden. Dit zal niet eerder dan medio 2027 zijn.

2.2 Natuurherstelverordening

Sinds 2024 is de Natuurherstelverordening (NHV) van kracht. Het Rijk heeft tot 1 september 2027 de tijd om een Natuurplan in te dienen bij de Europese Commissie waarin beschreven wordt hoe

natuur, biodiversiteit en ecosystemen in Nederland hersteld en beschermd worden. Ook zal het leiden tot aanpassing van wet- en regelgeving, met de nodige impact. In de lopende gesprekken tussen IPO en Rijk over de Natuurherstelverordening moet het ook gaan over budgetten, de samenwerking en de randvoorwaarden daarbij. In het Natuurplan moeten afspraken gemaakt worden over de provinciale inzet en middelen. Wat de impact is voor Brabant, het beleid en de provinciale begroting wordt najaar 2027 duidelijk.

Impact op de uitvoeringsagenda

De inzet om de natuur, biodiversiteit en ecosystemen te verbeteren en te herstellen draagt bij aan de doelen uit de uitvoeringsagenda. Afhankelijk van de te maken keuzes en de bijbehorende planning zal mogelijk de uitvoeringsagenda vanaf 2028 aangepast worden.

2.3 Toename Agrarisch Natuur- en landschapsbeheer en Stimuleringsregeling landbouw

Met extra middelen van het Rijk is de omvang van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb) toegenomen van 5.073 ha in 2023 (voor de periode 2023-2028) naar 8.761 ha in beheer voor de periode 2026-2028.

Begin 2026 is de nieuwe Stimuleringsregeling landschap (Stila 2.0) opengesteld door de provincie Noord-Brabant, waarmee naast de provinciale inzet ook SPUK (specifieke uitkering) -middelen van het Rijk voor groenblauwe dooradering direct inzetbaar worden gemaakt. Hiervoor zijn (en worden) in 2025 en 2026 met name in de 12 GGA-gebieden uitvoeringsplannen voorbereid. In het eerste kwartaal zijn er 86 aanvragen binnengekomen met een totale omvang van ruim € 0,75 miljoen. De eerste realisaties worden later dit jaar als resultaat genoteerd. Zie hiervoor ook [Natuur in het Buitengebied](#).

Impact op de uitvoeringsagenda

Met deze middelen van het Rijk hebben we extra invulling kunnen geven aan de provinciale doelstellingen voor ANLb. In 2026 zijn deze gelden ter beschikking gesteld. Daarnaast zijn lichtere beheerpakketten omgezet in zwaardere, zijn de tarieven van 2023 geïndexeerd op het prijspeil 2026 en zijn er hectares ten behoeve van klimaatmaatregelen toegevoegd. Mede hierdoor valt 3,8% van het Brabantse areaal landbouwgrond onder agrarisch natuur- en landschapsbeheer, terwijl dit in 2023 nog 2,1 % was.

2.4 Tussenstand afronding en beheer Natuurnetwerk Brabant

De in het Natuurpact 2013 afgesproken opgaven en beschikbare middelen voor het natuurnetwerk (NNN) zijn op dit moment niet in balans. Sterk stijgende grondprijzen en aanhoudende inflatie hebben vooral sinds 2023 grote impact op de budgetten voor de realisatie en het beheren van natuur.

Daarnaast is in diverse provincies, waaronder Noord-Brabant, sprake van toch niet gerealiseerde hectares 'bestaande natuur'. Vrij recent is gebleken dat in Brabant ongeveer 557 hectare bij aanvang van het Natuurpact in 2013 als bestaande natuur op de kaart stond, maar dat niet is. Op dit moment is voor de rijksopgaven (realisatie rijks-NNN en natuurbeheer) € 222,4 miljoen aanvullend nodig en voor de provinciale opgaven (realisatie provinciaal NNN en ecologische verbindingzones (EVZ's)) € 75,1 miljoen. Samen € 297,5 miljoen. Daartegenover staat dat we een ruilgrondvoorraad hebben voor het natuurnetwerk met momenteel een overwaarde van ongeveer €43 miljoen.

Tussenstand Natuurnetwerk Brabant 2026						
Doel	Restantopgave in Ha per 01-01-2026	Geactualiseerd gemiddeld Normbedrag inclusief bijkomende kosten (notaris-, taxatie- en organisatiekosten)	Subsidie %	Benodigd Budget	Beschikbaar Budget	Tussenstand / Mogelijk tekort
Verwerving/FV Rijksdeel NNN	2294	€ 133.700	85%	€ 260.701.630	€ 170.000.000	€ 90.701.630
Verwerving/FV Rijksdeel NNN toch niet gerealiseerde bestaande natuur	557	€ 133.700	85%	€ 63.300.265	€ 0	€ 63.300.265
Inrichting Rijksdeel NNN	4175	€ 19.200	50%	€ 40.080.000	€ 31.000.000	€ 9.080.000
Inrichting Rijksdeel NNN toch niet gerealiseerde bestaande natuur	557	€ 19.200	50%	€ 5.347.200	€ 0	€ 5.347.200
Tekort Standaardkostprijsstijging Beheer (doorgerekend t/m 2030 maar de kosten en inkomsten zijn structureel)				€ 54.000.000	0	€ 54.000.000
Subtotaal rijksbijdrage						€ 222.429.095
Verwerving/FV Provinciaal deel NNN	411	€ 133.700	50%	€ 27.475.350	€ 3.000.000	€ 24.475.350
Inrichting provinciaal deel NNN	411	€ 19.200	50%	€ 3.945.600	€ 10.000.000	-€ 6.054.400
Verwerving/Inrichting EVZ Nat	361	€ 208.700	50%	€ 37.670.350	€ 58.000.000	€ 56.680.650
Verwerving/Inrichting EVZ Droog	492	€ 208.700	75%	€ 77.010.300		
Subtotaal provinciale bijdrage						€ 75.101.600
Totaal tussenstand exclusief stille reserve grondvoorraad				€ 569.530.695	€ 272.000.000	€ 297.530.695
Winst/Overwaarde Stille reserve grondvoorraad						€ 43.000.000
Tussenstand incl stille reserve grondvoorraad						€ 254.530.695
De gemiddelde grondprijs bedraagt € 124.900 per hectare (bron: kwartaalbericht Q2 2026 van het Kadaster) en is opgehoogd met een opslag voor notaris-, taxatie- en organisatiekosten van € 8.800 per hectare = € 134.000.						

De onderhandelingen met het Rijk over de benodigde aanvulling in verband met kostenstijgingen van natuurbeheer lijken de goede kant op te gaan. Voor de resterende realisatieopgave is dat nog onduidelijk.

Impact op de uitvoeringsagenda

Het niet marktconform meegroeien van de budgetten via het Rijk en het niet meegroeien van onze eigen provinciale budgetten betekent dat de uitvoering van de opgaven op termijn stil zal vallen. Dat bemoeilijkt het doelbereik voor Natura 2000, Kaderrichtlijn water (KRW) en biodiversiteit in het algemeen.

Als budgetten niet worden opgetrokken naar de gestelde opgaven en doelen, dan bestaat er onder andere risico op:

- het niet voldoende kunnen beheren van Natura 2000-gebieden,
- het niet volledig realiseren van Natte Natuurparels en het behalen van KRW-doelen,
- het realiseren van onvoldoende leefgebied en migratiemogelijkheden voor soorten,
- het onvoldoende verbonden en robuust zijn van het Natuurnetwerk Brabant,
- en dus een vertragende factor in het proces om Brabant open te houden.

Provincies zijn in gesprek met het Rijk over de voorbereiding van een Natuurpact 2.0. Noord-Brabant zet daarbij, met de andere provincies, in op financiële borging van de afronding van het natuurnetwerk. Mochten de onderhandelingen niet tot het gewenste resultaat leiden, namelijk tot het (volledig) compenseren van kostenstijgingen, dan zal de provincie keuzes moeten maken om budgetten en taken in balans te brengen. Voor de tekorten in het provinciaal NNN en de EVZ zal de provincie zelf met oplossingen moeten komen. Zodra er meer duidelijkheid is worden scenario's uitgewerkt op basis van inhoudelijke en financiële strategieën.

3 Financiën

3.1 Financieel overzicht

Beschikbare programmamiddelen natuur 2023 - 2027 (x € 1.000.000)									
Naam	Beschikbaar 2023-2027	Realisatie			Ramingen		Restant middelen	Begrotingswijziging VUA	
		2023	2024	2025	2026	2027		2026	2027
Robuuste natuur									
1. Natuurnetwerk Brabant	485,1	68,1	73,5	75,5	66,6	68,9	132,5		
2. Natura 2000	240,5	46,3	22,2	29,2	52,0	53,5	37,4		
3. Bossen	74,0	0,0	0,6	12,0	22,1	12,8	26,5		
4. Biodiversiteit	44,8	5,8	4,2	11,2	12,8	9,8	1,0		
5. Basisvoorwaarden op orde: lucht-, water- en bodemkwaliteit	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
Brabant Natuurinclusief									
6. De Brabantse natuurdoelen zijn mede basis voor ruimtelijke en ec. ontw.	0,3	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0		
7. Behoud, herstel en ontwikkeling van Brabantse landschappen	51,9	5,8	7,9	7,6	9,7	3,3	17,6		
Natuur voor en door Brabanders									
8. Meer groen in de directe omgeving	5,4	1,0	1,3	0,7	1,1	1,2	0,0		
9. Versterken van de beweging van vergroening	11,2	2,0	2,7	2,0	2,2	2,2	0,0		
Natuur algemeen									
Natuur algemeen	24,7	3,9	4,8	2,9	2,8	2,0	8,3		
Totaal	937,8	132,8	117,3	141,1	169,4	153,9	223,3	0,0	0,0

Toelichting restantmiddelen:

Het betreft middelen die in de reserves van natuur beschikbaar zijn voor de noodzakelijke realisatie van de natuurdoelen. Het zijn met name Rijksmiddelen. Daarnaast betreft het extra Rijksmiddelen die via SPUK's beschikbaar zijn gekomen maar nog niet volledig geraamd zijn.

Bij de 2^e Bestuursrapportage wordt een deel van de middelen geraamd voor de jaren 2026 en 2027 op basis van de laatst verwachte ramingen van de uitgaven voor deze jaren.

De restantbedragen voor het natuurnetwerk zijn voor verwerving, inrichting en beheer van het natuurnetwerk en de ecologische verbindingzones. De realisatie blijft achter waardoor ook de budgetten minder benut zijn afgelopen jaren. De opgave blijft echter onverminderd groot. Om deze hele opgave af te ronden is het budget ontoereikend, zie ook onderdeel 2.4 van deze rapportage. Dit geldt zowel voor de rijks- als de provinciale middelen. Onderdeel van dit restant bedrag is gereserveerd voor faunapassages voor de N65 en de A58 (€ 11,3 miljoen).

De restantbedragen voor N2000 en behoud, herstel en ontwikkeling van Brabantse Landschappen worden deels ingezet via de Aanpak Landelijk Gebied. De bedragen worden de komende jaren beschikbaar gesteld aan de uitvoerende partijen en dan geraamd.

Het restant bedrag voor bossen is voor de acties benoemd in het [Actieplan Brabantse Bomen 2.0](#) en worden komende jaren uitgevoerd en dan geraamd in de begroting.

Het restant bedrag bij Natuur Algemeen staat in de reserve van natuur ter afdekking van risico's bij het opzetten van de grondbanken.

3.2 Ontwikkelingen

Natuurpact 2.0

Provincies zijn in gesprek met het Rijk over de voorbereiding van een Natuurpact 2.0. Noord-Brabant zet daarbij, met de andere provincies in op financiële borging van de afronding, inrichting en beheer van het **natuurnetwerk**, zie ook punt 2.4 van deze rapportage.

De landelijk gestegen kosten voor **faunabeheer** worden hierbij in de volle breedte ingebracht. Daarin zullen ook de kosten die voortvloeien uit het landelijke Plan van Aanpak Zwijnen worden betrokken. Ook de kosten voor de bestrijding van **invasieve exoten** lopen hierin mee. Voor volledige uitvoering van deze verantwoordelijkheid is een toenemend en structureel budget nodig.

Tot slot betreft het de financiering van natuurbeheer- en natuurherstelmaatregelen die nodig zijn voor de beheerplannen voor **Natura 2000-gebieden** (die geactualiseerd worden). Naar verwachting zijn extra middelen nodig in aanvulling op de huidige natuurpactmiddelen en de SPUK Landelijk Programma Natuur (LPN).

Landbouwenclaves

In de bestaande natuur bevinden zich nog enclaves landbouwgrond. De totale opgave bestond uit ruim 1400 ha.

Met de Perspectiefnota 2025 is € 8,46 miljoen extra beschikbaar gekomen voor de landbouwenclaves. Dit budget is via de subsidieregeling van het Groen Ontwikkelfonds Brabant ingezet om pachtafkoop, functiewijziging en inrichting van enclaves mogelijk te maken. Ook zijn LPN-middelen en watermiddelen via dezelfde subsidieregeling beschikbaar gesteld om enclaves in respectievelijk natte natuurparels en N2000 gebied te realiseren.

Met name de combinatie met pachtafkoop bleek de afgelopen periode zeer succesvol. Zo is sinds 2023 op 288 ha enclaves subsidies beschikt, vrijwel allemaal in combinatie met pachtafkoop. Alle Perspectiefnotamiddelen voor enclaves zijn op dit moment beschikt.

Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb)

Voor het ANLb zijn extra rijksmiddelen toegezegd en deels ook al verkregen.

Eind 2025 is het plafond van de subsidieregeling verhoogd waarmee vanaf 2026 extra hectares gerealiseerd kunnen worden. De bedragen zijn nog niet in deze tabel verwerkt maar worden in de 2^e Bestuursrapportage verwerkt.

4 Aanpassingen uitvoeringsagenda

Voor de volgende indicatoren wordt in de 2e Bestuursrapportage de meerjarenraming van de streefwaarde aangepast. Hieronder maken we de wijzigingen inzichtelijk. Nadere toelichting is in hoofdstuk 2 van deze rapportage te vinden evenals in Burap II.

Realisatie ecologische verbindingzones

Indicator	2012 t/m 2035	2026	2027	2028	2029
Gerealiseerde ha (cumulatief).	Is: 1.150	460	575	650	725
	Wordt: 1.150	305	385	420	450

Naar verwachting valt de realisatie voor 2026 lager uit dan gepland. Er zijn een aantal beschikkingen ingetrokken omdat deze Ecologische Verbindingszones nog niet in uitvoering waren omdat de grond nog niet beschikbaar is of omdat zij eind van het jaar nieuwe aanvragen in willen dienen op basis van de aangepaste normbedragen voor realisatie. De meerjarenraming is hierop aangepast.

Kwaliteit van het Natuurnetwerk

Indicator	2026	2027	2028	2029
Percentage van het NNN waarvan het beheertype gelijk is aan het ambitietype	Is: 65,9%	67,4%	68,9%	70,4%
	Wordt: 65,0%	66,5%	68%	69,5%

Naar verwachting valt de realisatie eind 2026 iets lager uit dan eerder gepland als gevolg van ingediende wijzigingsverzoeken in het Natuurbeheerplan. De meerjarenraming is hierop aangepast.

Bosuitbreiding en bosomvorming

Indicator	2020 t/m 2030	2026	2027	2028	2029
In uitvoering genomen ha bosuitbreiding (cumulatief)	Is: 13.000 Wordt: 13.000	2.000	3.000	4.000 3.500	5.000 4.000
In uitvoering genomen ha bosrevitalisatie (cumulatief)	Is: 20.000 Wordt: 20.000	3.500	4.000 4.850	4.500 7.250	pm*

* Rijksmiddelen voor bosrevitalisering zijn beschikbaar tot en met 2028.

Voor bosuitbreiding is de meerjarenraming vanaf 2027 naar beneden bijgesteld naar een realisatie van 500 ha per jaar. De huidig beschikbare middelen zijn onvoldoende om de eerder geplande 1.000 ha per jaar te behalen.

Voor bosrevitalisatie is met de beschikbare rijksmiddelen de raming voor de jaren 2027 en 2028 naar boven bijgesteld. Wij verwijzen daartoe naar deze [Statenmededeling](#) over het Actieplan Brabantse Bomen.

Natuur meewegen bij ruimtelijke en economische ontwikkelingen

Voor deze doelstelling hebben we nu onderstaande indicatoren in de begroting staan. Deze passen we aan.

Indicator (huidig):

- In 2030 is er een gedeelde basis voor een 'Natuurinclusief Brabant' en zijn de 8 domeinen van natuurinclusieve samenleving uitgewerkt in specifieke plannen voor Brabant.
- In 2030 is er een positieve trend voor biodiversiteit in het stedelijk gebied

Wat gaan we daarvoor doen?

Opstellen plannen voor een 'Natuurinclusief Brabant'

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal plannen in uitvoering	pm*	pm*	pm*	pm*

* Omdat natuurinclusiviteit wordt meegenomen binnen bestaande programma's en samenwerkingen, wordt niet gewerkt met afzonderlijke plannen. Het aantal plannen in uitvoering is daarom op dit moment nog niet te kwantificeren.

De indicatoren in de Uitvoeringsagenda Natuur worden als volgt:

Indicator (nieuw):

- In 2030 is er een gedeelde basis voor een 'Natuurinclusief Brabant' en wordt natuurinclusiviteit aantoonbaar toegepast binnen relevante provinciale programma's en samenwerkingen.
- In 2030 is er een positieve trend voor biodiversiteit in het stedelijk gebied.

Wat gaan we daarvoor doen?

Natuurinclusiviteit toepassen binnen provinciale programma's

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal provinciale programma's waarin natuurinclusiviteit aantoonbaar is toegepast	minimaal 4 programma's	minimaal 6 programma's	herijking indicator via nieuwe uitvoeringsagenda's	pm

Een programma telt mee wanneer natuurinclusiviteit aantoonbaar is vertaald naar concrete acties, projecten, maatregelen, instrumenten of afspraken. In de jaarlijkse rapportage natuurinclusief Brabant wordt toegelicht welke programma's meetellen en op welke wijze natuurinclusiviteit daarin wordt toegepast

Provincie Noord-Brabant

Brabantlaan 1
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 681 28 12
www.brabant.nl

